

Authors' contribution/
Wkład autorów:
A. Zaplanowanie badań/
Study design
B. Zebranie danych/
Data collection
C. Analiza statystyczna/
Statistical analysis
D. Interpretacja danych/
Data interpretation
E. Przygotowanie tekstu/
Manuscript preparation
F. Opracowanie
piśmiennictwa/
Literature search
G. Pozyskanie funduszy/
Funds collection

CULTURE SECURITY - SELECTED ISSUES

BEZPIECZEŃSTWO KULTUROWE – WYBRANE ASPEKTY

Magdalena El Ghamari

Collegium Civitas University, Cultural Security Department
Collegium Civitas, Pracownia Bezpieczeństwa Kulturowego

El Ghamari M. (2017), *Culture security - selected issues/ Bezpieczeństwo kulturowe – wybrane aspekty*. Economic and Regional Studies. Vol. 10, No. 4, pp. 96-109. <https://doi.org/10.29316/ers-seir:2017.38>

REVIEW ARTICLE

JEL code: F51, N40

Submitted:
June 2017

Accepted:
December 2017

Tables: 0
Figures: 0
References: 11

Summary

Subject and purpose of work: The main goal is to offer more productive approach to security culture: viewing culture as a logical system which can be understood using theories and principles developed.
Materials and methods: Cultural security issue collaborative research and discovery of literature to fully exploit social networks and open source material.
Results: Cultural security issue analyzes the hard and soft power of antiquities, artworks, religious monuments, and historic structures as indicators of the political economy of cultural property.
Conclusions. Analyses of the political significance of historic structures and religious monuments and the licit and illicit global market for antiquities and artworks provide insights into the strategic role of cultural property in diplomacy and international security. Integrating operational cultural principles into the specific conditions is the future and will bring depth to touchstones such as “no better friend, no worse enemy,” and “first, do no harm”.

Keywords: culture security, security, cross cultural awareness, cross cultural communication, operational culture

ARTYKUŁ PRZEGLĄDOWY

Klasyfikacja JEL: F51, N40

Zgłoszony:
Czerwiec 2017

Zaakceptowany:
Grudzień 2017

Tabela: 0
Rysunki: 0
Literatura: 11

Streszczenie

Subject and purpose of work: Głównym celem pracy jest zaproponowanie bardziej efektywnego podejścia do kultury bezpieczeństwa: postrzegania kultury jako logicznego systemu, który można zrozumieć za pomocą opracowanych teorii i zasad.
Materiały i metody: Badania nad bezpieczeństwem kulturowym realizowane w ramach współpracy oraz przegląd literatury, aby w pełni wykorzystać sieci społecznościowe i publiczne materiały źródłowe.
Wyniki: Bezpieczeństwo kulturowe analizuje twardą i miękką siłę antyków, dzieł sztuki, zabytków sakralnych i budowli historycznych jako wskaźników ekonomii politycznej dóbr kultury.
Wnioski: Analizy politycznego znaczenia budowli historycznych i zabytków religijnych oraz legalnego i nielegalnego globalnego rynku antyków i dzieł sztuki umożliwiają wgląd w strategiczną rolę dóbr kultury w dyplomacji i bezpieczeństwie międzynarodowym. Włączenie operacyjnych zasad kulturowych w określone warunki to kwestia przyszłości, która nada również głębszy wyraz takim fundamentalnym zasadom, jak „nie ma lepszego przyjaciela, ani gorszego wroga” oraz „po pierwsze, nie szkodź”.

Słowa kluczowe: bezpieczeństwo kulturowe, bezpieczeństwo, świadomość międzykulturowa, komunikacja międzykulturowa, kultura operacyjna

Address for correspondence/ Adres korespondencyjny: dr Magdalena El Ghamari, Collegium Civitas, Pracownia Bezpieczeństwa Kulturowego, plac Defilad 1, XII piętro, 00-901 Warszawa, Polska; tel. +48 22 65 67 18; e-mail: elghamari@op.pl; ORCID 0000-0001-5798-7545

Journal indexed in/ Czasopismo indeksowane w: AgEcon Search, AGRO, BazEkon, Index Copernicus Journal Master List, ICV 2016: 92,91; Polish Ministry of Science and Higher Education 2016: 9 points/ AgEcon Search, AGRO, BazEkon, Index Copernicus Journal Master List ICV 2016: 92,91; Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego 2016: 9 punktów. **Copyright:** © 2017 Pope John Paul II State School of Higher Education in Białą Podlaską, Magdalena El Ghamari. All articles are distributed under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 4.0 International (CC BY-NC-SA 4.0) License (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-sa/4.0/>), allowing third parties to copy and redistribute the material in any medium or format and to remix, transform, and build upon the material, provided the original work is properly cited and states its license.

*A people without the knowledge of their past history,
origin and culture is like a tree without roots.*
- Marcus Garvey

*Ludzie, którzy nie znają swojej historii,
pochodzenia i kultury są jak drzewo bez korzeni.*
- Marcus Garvey

Introduction

In the operating environments of the past decade will understand that no matter where operations are located on the spectrum of violence, they are about people. Hostile, neutral, or friendly, people are the center of gravity in what militaries do (Bainbridge, Stark 2007, p.43).

Culture is the shared knowledge, behavioral norms, values and beliefs that help people to live in families, groups and communities. My personal approach here is to provide tools for discovering the expectations and needs of cultural issue, patients and their families from other cultures. I do not believe that a fact sheet approach to ethnic groups is useful by itself. Rather, we will use brief examples and more extended case material to illustrate how to determine the needs of patients and families from diverse cultural communities. The focus in this portion of the module is on ethnicity, cultural groups based on country of origin. In other areas of the module cultural values and beliefs rooted in specific religious traditions are addressed more thoroughly. There are several important reasons why we avoid a fact sheet approach. First, cultures are rich, complex and diverse, fact sheets may reinforce stereotypes, fact sheets do not convey within-group diversity and fact sheets do not convey the diversity within a cultural group (Durkheim 1990, p. 55).

Culture security with cross cultural awareness and operational culture demonstrated the centrality of culture to current and future operations, and indicated specific skill sets required for military and CIMIC to integrate culture into planning and operations. This may suggest that "culture" is a new area of thinking and study for the military. In light of the last two-hundred years of military history, however, that is not the case. Rather, as we will show in this chapter, military operations of the past two centuries have been a driver of interest in foreign cultures, both in academia and military circles. In fact, one could argue that there had been a military-cultural studies partnership that endured from the nineteenth century until the 1960s. This partnership produced advances in the field of anthropology, but also led to certain simplistic models and misunderstandings of actual cultural dynamics in foreign areas (Iannaccone 1996, p. 35-42).

Culture security - those aspects of culture that influence the outcome of a military – civil operation; conversely, the civil - military actions that influence the culture of an area of operations. Culture security, as a skills set comprises:

- Knowledge of considerations at play in human societies globally.
- Capability to function among diverse peoples.
- Understanding of specific human societies to which one deploys.
- Ability to successfully integrate this knowledge

Wstęp

W środowiskach operacyjnych ostatniej dekady obserwuje się, że bez względu na to, gdzie przeprowadzane są działania oparte na przemocy, dotyczą one ludzi. Wrogo nastawieni, neutralni czy przyjaźni - ludzie są środkiem ciężkości działań zbrojnych (Bainbridge, Stark 2007, s. 43).

Kulturę tworzą wspólne źródło wiedzy, normy zachowania, wartości i przekonania, które pomagają ludziom żyć w rodzinach, grupach i społecznościach. Moje osobiste podejście w tej pracy zakłada dostarczenie narzędzi do odkrywania oczekiwań i potrzeb związanych z kulturą, pacjentów oraz ich rodzin z innych kultur. Nie wierzę, że podejście do grup etnicznych oparte na arkuszach informacyjnych jest samo w sobie użyteczne. Przytoczymy raczej krótkie przykłady i bardziej obszerny materiał ze studium przypadku, aby zilustrować sposób określania potrzeb pacjentów i rodzin z różnych środowisk kulturowych. W tej części modułu nacisk został położony na tożsamość etniczną i grupy kulturowe w oparciu o kraj pochodzenia. Wartości kulturowe i wierzenia zakorzenione w określonych tradycjach religijnych zostały szerzej omówione w innych częściach modułu. Istnieje kilka ważnych powodów, dla których unika się podejścia opartego na arkuszach informacyjnych. Po pierwsze, kultury są bogate, złożone i różnorodne, arkusze informacyjne mogą wzmocniać stereotypy, nie oddają różnorodności wewnątrz grupy ani różnorodności w obrębie grupy kulturowej (Durkheim 1990, s. 55).

Bezpieczeństwo kulturowe wraz ze świadomością międzykulturową i *kulturą operacyjną* wykazały pierwszeństwo kultury wobec obecnych i przyszłych operacji i wskazały na określone zestawy umiejętności wymagane od wojska i CIMIC w celu włączenia kultury do procesu planowania i operacji. Może to sugerować, że „kultura” jest nowym obszarem myślenia i przedmiotem badań dla wojska. Jednakże w świetle ostatnich dwustu lat historii militarnej sprawa wygląda inaczej. Jak zostanie to pokazane w tym rozdziale, działania militarne z ostatnich dwóch stuleci były raczej motorem zainteresowania obcymi kulturami, zarówno w kręgach akademickich, jak i wojskowych. Właściwie można by argumentować, że istniała relacja na zasadzie partnerstwa pomiędzy środowiskiem wojskowym a kulturowym, która trwała od XIX wieku aż do lat 60. XX wieku. Współpraca ta przyniosła postępy w dziedzinie antropologii, ale także doprowadziła do powstania pewnych uproszczonych modeli i nieporozumień dotyczących faktycznej dynamiki kulturowej na obcych obszarach (Iannaccone 1996, s. 35-42).

Bezpieczeństwo kulturowe - aspekty kultury, które mają wpływ na wynik operacji wojskowo-cywilnej; i odwrotnie, działania cywilno-wojskowe, które wpływają na kulturę strefy operacyjnej. Bezpieczeństwo kulturowe jako zestaw umiejętności obejmuje:

- Znajomość zagadnień występujących w społecz-

and understanding into operational planning and mission execution.

The main goal is to offer more productive approach to security culture: viewing culture as a logical system which can be understood using theories and principles developed.

Article thesis are pointed in those sentences:

- The quality of our relationships with people, in and out of uniform, is of paramount importance in determining mission success.
- apply these basic cultural principles to actual environments.
- multi-national operations and train friendly foreign militaries, our interaction with a growing variety of foreign peoples and societies will require us to make understanding culture a basic component of training, education, operational planning, and mission execution.

The alternative is to miss out on the "so what" of culture and fail to make it an operationalized concept applied on the battlefield.

Culture for military people is useful only if we can render it operationally relevant (Durkheim 1990, p. 44).

A Historical Approach to Culture

We must remember that it is not the first time militaries have done something new—or considered human and cultural factors in planning and operating. In fact, at various times in history, armies have engaged in what, compared to previous generations, appeared "irregular." The first time Greek armies faced a phalanx, that was irregular compared to past experiences. The operations of Caesar's or Augustus' armies in Gaul and the Rhineland were, compared to Rome's past, "distributed" operations. Every generation has a way of warfare, and every era has a revolution in military affairs. Likewise, as we saw above with Clausewitz, these changing ways of thinking about and executing operations include considering human and cultural elements (Monaghan, Just 2000, p. 65).

Especially over the past 250 years, as European militaries expanded their operations into non-Western regions such as Africa, Asia, and the Middle East, it became evident that traditional military techniques were not adequate to deal with the new military environment. As a result, British, French, and Dutch operators and thinkers began to include local cultural behaviors and beliefs in their military planning and operations. As military personnel began to operate overseas in a sustained fashion, theories about society began to emerge, linked

nościach ludzkich na całym świecie.

- Zdolność do funkcjonowania wśród różnych narodów.
- Zrozumienie określonych społeczności ludzkich, w które się angażuje.
- Zdolność do skutecznego zintegrowania tej wiedzy i zrozumienia w planowaniu operacyjnym i realizacji misji.

Głównym celem jest zaoferowanie bardziej efektywnego podejścia do kultury bezpieczeństwa: postrzeganie kultury jako systemu logicznego, który można zrozumieć za pomocą opracowanych teorii i zasad.

Tezy artykułu zawarte są w następujących stwierdzeniach:

- Jakość naszych relacji z ludźmi, w mundurze i poza nim, ma ogromne znaczenie w określaniu powodzenia misji.
- zastosuj te podstawowe zasady kulturowe do rzeczywistych środowisk.
- międzynarodowe operacje i przyjaźnie nastawione zagraniczne siły zbrojne, nasze interakcje z rosnącą różnorodnością obcych narodów i społeczeństw wymagać będą od nas, aby kultura zrozumienia stała się podstawowym elementem szkolenia, edukacji, planowania operacyjnego i realizacji misji.

Alternatywą jest pominięcie istoty kultury i niedoprowadzenie jej do zoperacjonalizowanej koncepcji stosowanej na polu bitwy.

Kultura dla wojska jest użyteczna tylko wtedy, gdy możemy uczynić ją operacyjnie istotną (Durkheim 1990, s. 44).

Historyczne podejście do kultury

Należy pamiętać, że nie po raz pierwszy ludzie zajmujący się wojskiem zrobili coś nowego lub uwzględnili czynnik ludzki i kulturowy w planowaniu i działaniu wojska. W rzeczywistości w różnych okresach historii wojska angażowały się w to, co w porównaniu z poprzednimi pokoleniami wydawało się „nietypowe”. Taka sytuacja miała miejsce, gdy armie greckie po raz pierwszy napotkały rzymską falangę w porównaniu z przeszłymi doświadczeniami. Operacje armii Cezara Augusta w Galii i Nadrenii były nietypowe, w porównaniu z wcześniejszymi operacjami o charakterze „rozproszonym”. Każde pokolenie ma swój sposób prowadzenia wojny, a każda epoka niesie ze sobą rewolucję w sprawach wojskowych. Już Clausewitz zauważył, że owe zmieniające się sposoby myślenia o działaniach wojskowych i ich wykonywaniu obejmują rozważanie elementów ludzkich i kulturowych (Monaghan, Just 2000, s. 65).

W ciągu ostatnich 250 lat, gdy europejskie siły zbrojne rozszerzyły swoje działania na regiony poza Europą, takie jak Afryka, Azja i Bliski Wschód, stało się oczywiste, że tradycyjne techniki militarne nie były odpowiednie do radzenia sobie z nowym środowiskiem wojskowym. W rezultacie brytyjczy, francuscy i holenderscy działacze i myśliciele zaczęli włączać lokalne zachowania kulturowe i przekonania do wojskowego planowania i operacji. Gdy tylko personel

to problems in overseas Areas of Operation (AOs) (Salzman 2001, s. 34-52).

Through the middle of the nineteenth century and continuing into the twentieth century, European scholars followed their armies, or sometimes went with them, collecting data about the peoples among whom their armies operated (Spencer-Oatey 2000, p. 23).

By the beginning of the twentieth century, then, it was accepted that to know and command an AO, one had to understand the people in that area. The more that colonial officers and overseas administrators got into foreign environments, the more they found that they were outnumbered compared to indigenous warriors and peoples, and had to work "in the system," and make the local people function for them.

This was the era when, in North Africa, the Levant, South Asia, Central Africa, and Indochina, British and French officers at the tip of the colonial spear confronted disadvantageous troop-to-task ratios. In only very few places did European military leaders attempt to replace local leaders. Instead, they relied on local points of contact when the era of insurgency and COIN was in full swing, the ideologies of ethnicity, nationalism, and third-worldism motivated the largely successful efforts to break free of colonial rule. In fact, just as the nineteenth century had been the period when Europe had witnessed the era of nationalism, the post-WWI era saw nationalism explode in the non-European world.

G. Hofstede cross-cultural studies on different management styles and their relationship to national cultures began in the 1960s and have continued up to recent years. Using survey responses of IBM business leaders, he constructed a model of management styles as they relate to a simplified schema of "national culture." His work posits a list of psychological dimensions that differentiates business leaders around the world: individualism/collectivism; power distance; uncertainty avoidance; relationship focus/deal focus; and long term/short term time orientation (Salzman 2001, p.44). Hofstede's studies are grounded in psychology, not anthropological or sociological studies of foreign cultures. His work compares the psychological predispositions of business leaders, and the differences in their management styles. This is all a far cry from explaining an entire culture and the people in it. Furthermore, his dimensions were posited to explain psychological difference along a continuum; not offer black and white dichotomies. For example, cultures are not either individualistic or collective, but lay somewhere along a continuum between these two extremes: hence our choice of "and not "vs." in the previous paragraph (Hofstede 1944).

Unfortunately, Hofstede's dimensions - which focus on specific personality traits in business - offer only limited applicability to a civil - military who is working with local people in a foreign AO, whose experiences and concerns are radically different from the business people in Hofstede's

wojskowy zaczął działać za granicą w sposób trwały, zaczęły pojawiać się teorie o społeczeństwie, które były powiązane z problemami w zagranicznych strefach operacyjnych (AOs) (Salzman 2001, s. 34-52).

Od połowy XIX wieku i nieprzerwanie do XX wieku europejscy uczeni podążali za swoim wojskiem, a czasem udawali się razem z nim, zbierając dane o narodach, wśród których działały ich armie (Spencer-Oatey 2000, s. 23).

Na początku dwudziestego wieku uznano zatem, że aby znać i dowodzić strefą operacyjną, trzeba zrozumieć ludzi w danym obszarze. Im więcej oficerów kolonialnych i zagranicznych administratorów dostawało się do obcego środowiska, tym bardziej odkrywali oni, że byli liczniejsi niż miejscowi wojownicy i ludy oraz że musieli pracować „wewnątrz systemu” i sprawiać, by lokalni ludzie wykonywali ich rozkazy.

Była to era, kiedy w Afryce Północnej, Lewancie, Południowej Azji, Afryce Środkowej i Indochinach brytyjscy i francuscy oficerowie na czubku kolonialnej włóczni stawiali czoła niekorzystnym proporcjom pomiędzy rozmiarem zadania a liczbą żołnierzy do jego wykonywania. W niewielu miejscach europejscy przywódcy wojskowi zamiast asymilacji próbowali zastąpić przywódców lokalnych. Polegali raczej na miejscowych kontaktach. Kiedy rozwijały się ruchy wyzwolenie, zaczęto wykorzystywać ideologie związane z tożsamością etniczną, nacjonalizmem i byciem na liście krajów trzeciego świata, które motywowały w dużej mierze udane wysiłki w kierunku uwolnienia się spod rządów kolonialnych. W rzeczywistości, podobnie jak to miało miejsce w XIX wieku, kiedy Europa doświadczyła ery nacjonalizmu, w okresie po I wojnie światowej nacjonalizm wybuchł w świecie pozaeuropejskim.

G. Hofstede studia międzykulturowe na temat różnych stylów zarządzania i ich związku z kulturami narodowymi rozpoczął w latach 60. i zakończył w ostatnich latach. Korzystając z odpowiedzi ankietowych liderów biznesu IBM, Hofstede opracował model stylów zarządzania, jako że odnoszą się one do uproszczonego schematu „kultury narodowej”. Jego praca zawiera listę psychologicznych predyspozycji, które wyróżniają liderów biznesu na całym świecie w odniesieniu do takich cech jak: indywidualizm czy kolektywizm, siła władzy, unikanie i niepewność, koncentracja na relacjach, koncentracja na działaniach, długoterminowa czy krótkoterminowa orientacja wobec czasu (Salzman 2001, s. 44). Badania Hofstede'a dotyczące obcych kultur osadzone są w psychologii, a nie na badaniach antropologicznych i socjologicznych dotyczących obcych kultur. Jego praca porównuje psychologiczne predyspozycje liderów biznesu i różnice w ich stylach zarządzania. Wszystko to jest dalekie od wyjaśnienia całej kultury i jej postaw ludzi. Jednak jego prace zostały użyte do wyjaśnienia psychologicznej ciągłości i kulturowego obrazu, który stanowi pewne kontinuum a nie czarno-białą dychotomię. Kultury w zasadzie nie są ani indywidualne, ani kolektywne, tylko leżą gdzieś wzdłuż kontinuum między dwoma skrajnościami: często wybór dotyczy czegoś bez przeciwstawiania go czemuś innemu (Hofstede 1944).

Niestety, wymiary Hofstede'a, które skupiają się na określonych cechach osobowości obserwowanych

studies (Hofstede 1944). Hofstede's dimensions focus on human traits, themes, and attitudes, but do not examine or account for the main drivers of social, economic, and political life and belief systems for culture groups (McGraw 1991, p. 47-53).

Multiculturalism

The concept of multiculturalism represented a departure from the policy of assimilation, which promoted the absorption of migrants, minority cultures and languages into the dominant culture. The term "multiculturalism" was first advocated in Australia in 1973, and was premised on the assumption that diverse cultural groups should be able to express and celebrate their cultural identity, including language. It is also the practice of acknowledging and respecting the various cultures, religions, races, ethnicities, attitudes and opinions within an environment.

Other definition show that multiculturalism is the appreciation, acceptance or promotion of multiple cultures, applied to the demographic make-up of a specific place, usually at the organizational level, e.g. schools, businesses, neighborhoods, cities, or nations. Multicultural policy and practice has been further developed within the Commonwealth, and within the eight states and territories.

In political context is used for a range of meanings, ranging from the advocacy of equal respect to the various cultures in a society, to a policy of promoting the maintenance of cultural diversity, to policies in which people of various ethnic and religious groups are addressed by the authorities as defined by the group they belong to. A common aspect of many such policies is that they avoid presenting any specific ethnic, religious, or cultural community values as central (Hofstede 1944). Multiculturalism is contrasted with the concepts assimilations and has been described as a "salad bowl" or "cultural mosaic" or a "melting pot".

We can distinguish between two forms of multiculturalism, "the term 'multiculturalism' has been used in a variety of ways, both descriptive and normative. As a descriptive term, it has been taken to refer to cultural diversity. As a normative term, multiculturalism implies a positive endorsement, even celebration, of communal diversity, typically based on either the right of different groups to respect and recognition, or to the alleged benefits to the larger society of moral and cultural diversity" (McGraw 1991).

In contemporary society, different understandings of multiculturalism have resulted in two different and seemingly inconsistent strategies (Salzman 2001, p. 78). The concept of "cultural exception" proposed by France in the General Agreement on Tariffs and Trade negotiations (GATT) in 1993 was

w biznesie, oferują jedynie ograniczone zastosowanie do ludności cywilno-wojskowej, która pracuje z tubylcami w zagranicznym obszarze operacyjnym, których doświadczenia i problemy są radykalnie odmienne od ludzi biznesu w badaniach Hofstede'a (Hofstede 1944). Wymiary Hofstede'a koncentrują się na ludzkich cechach, tematach i postawach, ale nie badają ani nie wyjaśniają głównych czynników napędzających życie społeczne, ekonomiczne i polityczne oraz systemu przekonań grup kulturowych (McGraw 1991, s. 47-53).

Wielokulturowość

Koncepcja wielokulturowości stanowiła odejście od polityki asymilacji, która propagowała absorpcję migrantów, kultur i języków mniejszościowych do kultury dominującej. Termin „wielokulturowość” został po raz pierwszy użyty w Australii w 1973 r. i opierał się na założeniu, że różnorodne grupy kulturowe powinny być w stanie wyrażać i celebrować swoją tożsamość kulturową, w tym język. Jest to także praktyka uznawania i szanowania odmiennych kultur, religii, ras, grup etnicznych, postaw i opinii w środowisku.

Inna definicja pokazuje, że wielokulturowość jest wyrazem uznania, akceptacji czy wspierania różnorodnych kultur i jest stosowana do demograficznej charakterystyki określonego miejsca, zazwyczaj na poziomie organizacyjnym, np. szkół, firm, osiedli, miast lub narodów. Polityka i praktyka wielokulturowa zostały szerzej opracowane w ramach Brytyjskiej Wspólnoty Narodów, w ośmiu stanach i na wielu terytoriach.

W kontekście politycznym pojęcie wielokulturowości używane jest w wielu znaczeniach, począwszy od obrony i równego traktowania różnych kultur w społeczeństwie, poprzez politykę promowania zachowania różnorodności kulturowej, do polityki, w której władze zwracają się do osób z różnych grup etnicznych i religijnych za pośrednictwem autorytetów grupy do której należą. Wspólnym mianownikiem wielu takich podejść politycznych jest to, że unikają one wartościowania grup etnicznych, religijnych czy kulturowych i przedstawia którekolwiek z nich jako grupy centralnej (Hofstede 1944). Wielokulturowość kontrastuje z koncepcjami asymilacji i może być obrazowo opisana jako „miska z sałatką”, „mozaika kulturowa” lub „tygiel”.

Można rozróżnić dwie formy wielokulturowości: opisową i normatywną. Termin „wielokulturowość” był używany na wiele sposobów. Przyjęto, że wielokulturowość opisowa odnosi się do różnorodności kulturowej, zaś wielokulturowość normatywna oznacza wartościowanie, a nawet aprobatę jednych i odrzucenie innych. Dotyczy to pewnych cech odnoszących się do różnorodności wspólnotowej, zazwyczaj opartych na specyficznych elementach uznawanych prawnie w danej grupie. Przestrzegając zasady do poszanowania odrębności cech kulturowych grupy, cech które grupa uznaje za ważne, następuje wzbogacenie różnorodności chociaż sygnalizowana odrębność może powodować tylko rzekome korzyści. W sumie uznanie odrębności wzbogaca poczucie społeczeństwa o różnorodności, wzbogaca jego zróżnicowanie i stwarza zapotrzebowanie do prowadzenia edukacji moralnej i kulturowej” (McGraw 1991).

an example of a measure aimed at protecting local cultures (Erickson, Murphy 2003, p. 59-62).

Other definition for multiculturalism is *transculturation*. This term coined by Cuban anthropologist Fernando Ortiz in 1940, indicates a transaction of one culture with another. Mary Louise Pratt coined the phrase "the contact zone" to describe cultural clashes and operations. In the cultural environment they illustrated, cultures are not only interacted or isolated. Those two strategies work at the same time and apply to different aspects of cultures to create new forms of cultures. Multiculturalism can be defined in ways that go beyond human activities to give a vivid multi-dimensional understanding of cultural interaction, cultural isolation and phenomena between these two extremes.

These different understandings of multiculturalism are not absolutely distinct from each other. Moreover, the opposing understandings and strategies sometimes actually complement each other work to generate new cultural phenomena that embody the ideologies of the individual cultures and the relationships between them.

For purposes of this elaboration the terms such as: multiculturalism, transculturalism, multiculturalism - have been described as a *interculturalism* - Cross Culture Awareness (CCA).

After analyzing the terminology of multiculturalism must conclude that this is an ideological position showing the coexistence of populations differing in social and cultural aspects. Interculturalism can be recognized as the last stage of multiculturalism. This is the number of dependencies, which in the highest degree interact. Moreover, it is a social phenomenon arising from a particular ideology, and thus the belief system and values. Is essential for the real, the reality that surrounds us (McGraw 1991, p. 56).

In accordance with common definitions of "interculturalism", implies the harmonious coexistence in a society of differing cultural or ethnic groups, but by "society" should be understood here in the form of organized collective political subdivision, to avoid the use of the term "state". Ethnic culture may, however, be in such a society institutionally isolated. Such societies can develop in accordance with the model of cultural pluralism, according to which national and ethnic groups have the full right and equal opportunity to maintain and develop their cultures. It is the coexistence of different cultural groups within the country, which is connected with the problem of reconciling cultural differences. Primarily on the traditions, heritage, religion, beliefs, values, ethnicity, or admission of ethnic, religious or sex for equal participation in cultural and political life of the country. Interculturalism implies "recognition of the equality of all cultures, regardless of their geographical, racial or religious origin - there is no higher or lower cultures are merely different culture" (Hofstede 1944, s. 45-62).

Interculturalism as a phenomenon, and while the state of society characterized by the following elements:

We współczesnym społeczeństwie różne rozumienie wielokulturowości doprowadziło do dwóch różnych, pozornie sprzecznych ze sobą strategii (Salzman 2001, s. 78). Koncepcja „wyjątku kulturowego”, zaproponowana przez Francję w Układzie Ogólnym w sprawie Taryf Celnych i Handlu (GATT) w 1993 r., była przykładem środka mającego na celu ochronę kultur lokalnych (Erickson, Murphy 2003, s. 59-62).

Inną definicją wielokulturowości jest *transkultura-cja*. Termin ten, stworzony przez kubańskiego antropologa Fernando Ortiza w 1940 r., wskazuje na transakcję jednej kultury z drugą. Mary Louise Pratt wymyśliła frazę „strefa kontaktu”, aby opisać kulturowe starcia i operacje. W środowisku kulturowym, które zilustrowali, kultury nie tylko oddziałują na siebie wzajemnie lub są od siebie izolowane. Te dwie strategie działają w tym samym czasie i dotyczą różnych aspektów kultur, tworząc nowe formy kultur. Wielokulturowość można zdefiniować w sposób wykraczający poza działania ludzkie, aby uzyskać żywe wielowymiarowe zrozumienie interakcji kulturowych, izolacji kulturowej i zjawisk zachodzących między tymi dwoma skrajnościami.

Te różne rozumienia wielokulturowości wcale się od siebie nie różnią. Co więcej, sprzeczne rozumienia i strategie czasami właściwie uzupełniają się i tworzą nowe zjawiska kulturowe, które uosabiają ideologie poszczególnych kultur i relacji między nimi.

Dla celów tego opracowania pojęcia takie jak: wielokulturowość, transkulturowość, wielokulturowość - zostały opisane jako *międzykulturowość* - Cross Culture Awareness (CCA).

Należy stwierdzić, że w pojęciu wielokulturowości wyznaczone jest stanowisko ideologiczne ukazujące współistnienie populacji różniących się pod względem społecznym i kulturowym. Międzykulturowość można uznać za ostatni etap wielokulturowości. Jest to liczba zależności, które wchodzi w interakcje w najwyższym stopniu. W dodatku, jest to zjawisko społeczne wynikające z określonej ideologii, a więc z systemu przekonań i wartości. Jego zrozumienie jest niezbędne go oceny prawdziwości stanu rzeczywistości która nas otacza (McGraw 1991, s. 56).

Definicja „międzykulturowości” oznacza harmonijną koegzystencję w społeczeństwie różnych grup kulturowych lub etnicznych. Natomiast termin „społeczeństwo” unikając pojęcia państwa należy rozumieć jako formę zorganizowanego zbiorowego podziału politycznego, danej zbiorowości. Kultura etniczna może jednak być w takim społeczeństwie izolowana instytucjonalnie. Społeczeństwa mogą rozwijać się zgodnie z modelem pluralizmu kulturowego, według którego grupy narodowe i etniczne mają pełne prawo i równe szanse zachowania i rozwijania swojej własnej kultury. To współistnienie w kraju różnych grup kulturowych, powiązane jest z problemem łagodzenia różnic kulturowych. Te różnice mogą być związane przede wszystkim z tradycjami, dziedzictwem, religią, wierzeniami, wartościami, przynależnością etniczną lub z równym udziałem w życiu kulturalnym i politycznym kraju przez osoby innej płci albo przynależące do innej grupy etnicznej czy religijnej. Międzykulturowość oznacza „uznanie równości wszystkich kultur, niezależnie od ich pochodzenia geograficznego, rasowego czy religijnego -

- acceptance of cultural relativism - is the recognition that every cultural element should enrich and be considered only as part of the dominant culture, which co-creates;
- classification differences - reflected in the fact that people from the same cultural circles deal with clearly designated place of residence. An example of this can be created settlements or districts inhabited by the representatives of the same cultural group. Creating enclaves or ghettos causes it to highlight their differences;
- the dominance of group identity, not individual - or group priority bestowal of origin. Emphasis is placed on highlighting the differences of ethnic, religious or territorial;
- jurisdiction guaranteeing certain rights to any person - is the legal recognition of minorities. This causes both the legal consequences and administration.

The above-mentioned components constitute a framework of contemporary interculturalism through the prism of the problems described in heterogeneous societies. In the case of static multiculturalism, culture can be isolated from each other. What more can be in the conflict, due to expansion ideological, territorial, economic or geographic.

Levels of interculturality refers to several areas. Firstly, it is a plane of coexistence of many cultures in a given society. It also includes government policy, which aims to eliminate the risks associated with interaction of different cultures in the territory. The term „interculturalism” is defined as a phenomenon and movement-related the activities of minority groups to improve their situation and to increase participation in various spheres of life of the country (social, political and cultural). A typical example of an intercultural society are Germany, France, Belgium or the Netherlands. The issue of coexistence of different cultural the social context of European countries within one country does not occur anywhere else in such a way. Other examples of cross-cultural country is the United States, Canada, Australia, New Zealand. The specific area is a Muslim country like: Lebanon, Morocco, Afghanistan and Egypt.

It is worth emphasizing once again that interculturalism, or „multicultural” states the principle of co-existence of cultural diversity in a single state organism („multiplicity in unity”). And multiculturalism, pluralism is often likened to reverse based on the principle of „e pluribus - unum” - unity in diversity.

nie ma wyższych lub niższych kultur, są po prostu inne kultury” (Hofstede 1944, s. 45-62).

Międzykulturowość jako zjawisko w państwie czy społeczeństwie charakteryzuje się następującymi elementami:

- akceptacja relatywizmu kulturowego - uznanie, że każdy element kulturowy powinien wzbogacać i być uznawany tylko jako część dominującej kultury, którą współtworzy;
- różnice klasyfikacji - odzwierciedlone w tym, że osoby z tego samego kręgu kulturowego zajmują ściśle określone miejsce zamieszkania. Przykładem tego są utworzone w tym celu osady lub dzielnice zamieszkałe wyłącznie przez przedstawicieli tej samej grupy kulturowej. Tworzenie enklaw lub gett powoduje, że różnice jeszcze bardziej się pogłębiają.
- dominacja tożsamości grupowej, a nie indywidualnej - lub nadanie priorytetu grupom na podstawie pochodzenia. Nacisk kładziony jest na podkreślanie różnic etnicznych, religijnych lub terytorialnych;
- prawo gwarantujące określone prawa każdemu jest prawnym uznaniem mniejszości. Ma to zarówno konsekwencje prawne, jak i administracyjne.

Wymienione komponenty tworzą podstawy współczesnej międzykulturowości poprzez pryzmat problemów opisanych w społeczeństwach heterogenicznych. W przypadku statycznej wielokulturowości kultury mogą być od siebie odizolowane, mogą być także w konflikcie, z powodu ekspansji ideologicznej, terytorialnej, gospodarczej lub geograficznej.

Międzykulturowość ma wiele poziomów, które odnoszą się do różnych obszarów. Po pierwsze, jest to płaszczyzna koegzystencji wielu kultur w danym społeczeństwie. Obejmuje również politykę rządu, która ma na celu wyeliminowanie ryzyka związanego z interakcjami różnych kultur na danym terytorium. Termin „międzykulturowość” definiowany jest jako zjawisko i ruch związany z działalnością grup mniejszościowych w celu poprawy ich sytuacji i zwiększenia uczestnictwa w różnych sferach życia kraju (społecznym, politycznym i kulturalnym). Typowym przykładem społeczeństwa międzykulturowego są Niemcy, Francja, Belgia lub Holandia. Kwestia współistnienia różnych kontekstów kulturowych i społecznych wymienionych krajów europejskich nie występuje w podobny sposób nigdzie indziej. Innym przykładem krajów międzykulturowych są Stany Zjednoczone, Kanada, Australia, Nowa Zelandia. Specyficznym obszarem są też kraje muzułmańskie, takie jak: Liban, Maroko, Afganistan i Egipt.

Warto jeszcze raz podkreślić, że międzykulturowość lub wielokulturowość określa zasadę współistnienia różnorodności kulturowych w jednym organizmie państwowym („wielość w jedności”). Wielokulturowość i pluralizm są natomiast często porównywane z odwrotną zasadą „e pluribus - unum” - jedność w różnorodności.

Determinants of cross-culture awareness

The phenomenon of cross cultural awareness is accompanied by a man essentially forever. Despite this, perception of this phenomenon has changed dramatically. Changed the name, social attitudes and a way to identify this phenomenon. It all started with cultural anthropology in which the concept of multiculturalism has arisen, then became very fashionable abbreviations and terms that were supposed to reflect the occurrence of the phenomenon of culturally different people in one area. By analyzing this theme one can find all sorts of metaphors such as the melting pot, rainbow coalition, „orchestra where each instrument is different,” salad bowl, or so the concept of „multiculti”, „multitetic” and „multilateralismus”.

Determinants of CCA arise not only from the identification of this phenomenon but also with projects that take place in this area. For example, initiatives such as: „Year of Multicultural Dialogue”, a festival „Multicultural Warsaw Street Party,” Cross-Culture Warsaw Festival, Continent Warsaw - Warsaw Many Cultures, painting the „Pillars of multicultural” action „Multiculturalism returnees,” or shares „Poland for all „established at the initiative of Minister of Foreign Affairs, Radosław Sikorski. They have also been numerous conferences and seminars that emphasize the need for examining the phenomenon of CCA.

In view of this, identifying the determinants of interculturalism should be emphasized that interculturalism is a form of voluntary groups of contacts that are not necessarily included voluntarily in a common geographic space, but are trying to create a new form of cultural common. Therefore, any interaction and the desire to establish contacts should be determined as interculturalism rather than multiculturalism. This concept stresses the aspects that unite us, not to show our „otherness” and diversity. Moreover, it is about something more, something much deeper than establishing contact or communication. The concept of interculturalism is to emphasize the relationship between the unity of society, and differences between different groups. The essence is the visibility of unity, with a simultaneous vision of diversity and options. Interculturalism is a kind of a community that begins to create, protect and open up new spaces in which diverse cultures can develop.

Indicators are all these elements through which you can say that the society is multicultural, and then comes to the phenomenon of interculturality. Moreover, it is assumed that there must be parallel. There is no fixed division of the more important or less important determinants. All have the same scale of impact and can not be ignored. Here are the basic determinants of interculturalism: „image” - how to present the community; education; acceptance; cultural pluralism; tolerance, understanding, respect; identity; double identity; diversity: customs, traditions, customs, religion; integration – synthesis; understanding the phenomenon of acculturation; intercultural communication.

Determinanty świadomości międzykulturowej

Zjawisku świadomości międzykulturowej towarzyszy w zasadzie zawsze człowiek. Mimo to postrzeganie tego zjawiska dramatycznie się zmieniło. Zmieniono nazwę, nastawienie społeczne i sposób rozpoznawania tego zjawiska. Wszystko zaczęło się od antropologii kulturowej, w której powstała koncepcja wielokulturowości, i w której następnie stała się bardzo modna, wyrażana różnymi skrótami i terminami, które miały odzwierciedlać zjawiska kulturowe różnych ludzi egzystujących na jednym obszarze. Analizując ten temat, można znaleźć różnego rodzaju metafory, wobec pojęcia bycia wielokulturowym, wieloetnicznym czy odszczepionym, takie jak tygiel, tęcza kolicja, orkiestra, w której każdy instrument jest inny, miska z sałatką, itp.

Wyznaczniki CCA (Cross Culture Awareness) wynikają nie tylko z identyfikacji tego zjawiska, ale także z projektów realizowanych w tym obszarze. Na przykład taką inicjatywą organizowaną w Warszawie jest: „Rok Dialogu Międzykulturowego”, festiwal „Wielokulturowa Warszawska Impreza Uliczna”, Warszawski Festiwal Skrzyżowania Kultur, Kontynent Warszawa - Warszawa Wielu Kultur, akcja malowania „Filarów wielokulturowości”, „Powracający do wielokulturowości” lub akcja tj. „Polska dla wszystkich”. Wszystkie te hasła powstały z inicjatywy Ministra Spraw Zagranicznych. Odbyły się również liczne konferencje i seminaria, które podkreślają potrzebę zbadania zjawiska CCA.

W związku z tym, podkreślając wagę czynników warunkujących międzykulturowość, należy podkreślić, że międzykulturowość jest swego rodzaju ochotniczą grupą osób kontaktujących się, które niekoniecznie dobrowolnie są ze sobą połączone we wspólnej przestrzeni geograficznej, ale starają się stworzyć nową formę wspólnoty kulturowej. Dlatego wszelkie interakcje i chęć nawiązania kontaktów powinny być określane jako międzykulturowość, a nie wielokulturowość. To pojęcie podkreśla aspekty, które nas jednoczą, a nie pokazują naszą „inność” i odmiennność. Ponadto, chodzi o coś więcej, o coś znacznie głębszego niż nawiązanie kontaktu czy komunikację. Pojęcie międzykulturowości ma na celu podkreślenie związku między jednością społeczeństwa a różnicami między różnymi grupami. Najważniejsze jest to, by widoczna była jedność, ale także by dostrzegalne były różnorodność i pozostałe warianty. Międzykulturowość to rodzaj społeczności, która zaczyna tworzyć, chronić i otwierać nowe miejsca, w których mogą się rozwijać różne kultury.

Istnieją wskaźniki dzięki którym można powiedzieć, że społeczeństwo jest wielokulturowe, a następnie zmienia się w zjawisko międzykulturowości. Nie ma ustalonego podziału na mniej lub bardziej ważne czynniki decydujące. Wszystkie mają tę samą skalę oddziaływania i nie można ich ignorować. Oto podstawowe determinanty międzykulturowości: „wizerunek” - jak prezentować społeczność; edukacja; akceptacja; pluralizm kulturowy; tolerancja, zrozumienie, szacunek; tożsamość; podwójna tożsamość; różnorodność: zwyczaje, tradycje, religia; integracja - synteza; zrozu-

In summary, you must answer the basic question, namely, „What are the determinants of interculturalism and what is its essence?

First of all, it is a stable and adequate communication among diverse cultures and its participants. It leads to discovering and understanding the differences in the so-called „Other/Alien” and the same, which contributes to cope with new conditions of functioning in a multicultural society.

The essence of interculturality is manufacture and maintenance of an appropriate system of attitudes towards a particular situation. Moreover, it consists in strengthening the internal dispositions partners to establish and maintain dialogue. An extremely important aspect, is being aware of the existence of:

- levels of cross-cultural situations;
- levels of interculturalism;
- problematic international situation;
- cultural relativism;
- cultural differences;

Interculturalism is also a determinant of the effect of interaction of cultures and cultural differences. It is also important to integrate differences in „Other” and „Alien” in various situations, realizing that often form the basis of similarity to determine the differences. Another element is also categorize, which is designed to go from general to specific in the treatment of detail as used part of the total. Furthermore cross culture awareness is based on solid preparation for the volatility of the situation and not dealing with problems in terms of limits and differential treatment is not as exclusionary characteristics.

Cross-cultural communication

With increasing globalization, national borders are becoming blurred, and the notion of an individual having only one homeland is fast becoming outdated. These changes have contributed to the need to redefine the concept of ‘citizenship’. In recognition of this fact, the Community Relations Commission and Principles of Multiculturalism encompasses a broader definition of the term ‘citizenship’.

For many years, government agencies used ‘non-English speaking background’ as a broad term to describe the target population group for their multicultural policies and programs. This term is still appropriate, where it describes:

- the clientele of English as a Second Language (ESL) programs;
- clients who require the assistance of an interpreters to communicate with a government agency;
- where language or literacy issues present barriers to accessing and engaging with government services and programs.

Currently, the term ‘culturally and linguistically diverse’ has come into common usage among government agencies as a broad descriptor for

mienie zjawiska akulturacji; komunikacja międzykulturowa.

Podsumowując, należy odpowiedzieć sobie na podstawowe pytanie: „Jakie są determinanty międzykulturowości i jaka jest jej istota?”

Przede wszystkim jest to stabilna i odpowiednia komunikacja między różnymi kulturami i jej członkami, prowadząca do odkrycia i zrozumienia różnic bycia tak zwanym „Innym/Obcym”, a jednocześnie takim samym, który pomaga w radzeniu sobie z nowymi warunkami funkcjonowania w społeczeństwie wielokulturowym. Istotą międzykulturowości jest wytworzenie i utrzymywanie odpowiedniego systemu postaw wobec określonej sytuacji. Ponadto, polega ona na wzmacnianiu wewnętrznych skłonności partnerów do nawiązania i podtrzymania dialogu. Niezwykle ważnym aspektem jest świadomość istnienia:

- poziomów sytuacji międzykulturowych;
- poziomów międzykulturowości;
- problematycznych sytuacji międzynarodowych;
- relatywizmu kulturowego;
- różnic kulturowych;

Międzykulturowość jest również wyznacznikiem skutków interakcji różnych kultur i różnic kulturowych. Ważne jest również rozpoznanie różnic w „Innych” i „Obcych”, które w różnych sytuacjach, mogą stanowić podstawę do określenia różnic na zasadzie podobieństwa. Kolejnym elementem jest również kategoryzacja, której zadaniem jest przejście od tego, co ogólne, do tego, co szczególne co jest ważne w podejściu do szczegółów charakteryzujących różne części całości. Świadomość międzykulturowa jest pomocna w solidnym przygotowaniu do sytuacji niestabilnych i nie radzenia sobie z problemami. Pod względem ograniczeń i zróżnicowanego traktowania nie ma charakteru wykluczającego.

Komunikacja międzykulturowa

Wraz z postępującą globalizacją granice państw stają się coraz bardziej zatarte, a pojęcie jednostki posiadającej tylko jedną ojczyznę szybko staje się przestarzałe. Zmiany te przyczyniły się do potrzeby ponownego zdefiniowania pojęcia „obywatelstwa”. Uznając ten fakt Komisja ds. Stosunków Wspólnotowych prezentuje szeroką definicję terminu „obywatelstwo”.

Przez wiele lat agencje rządowe używały terminu „pochodzenie nieanglojęzyczne” jako szerszego pojęcia opisującego grupę docelową dla swojej wielokulturowej polityki i różnych programów. Termin ten jest nadal odpowiedni, gdy opisujemy:

- klientów programów języka angielskiego jako drugiego języka (ESL);
- klientów, którzy potrzebują pomocy tłumaczy do komunikacji z agencją rządową;
- tam, gdzie kwestie związane z językiem lub umiejętnością czytania i pisania tworzą bariery w dostępie do usług i programów rządowych.

Obecnie wśród agencji rządowych termin „zróżnicowany kulturowo i językowo” wszedł w powszechne użycie jako deskryptor o szerokim zakresie dla grup i osób, które różnią się pod względem religii, rasy,

groups and individuals who differ according to religion, race, language and ethnicity. Cross culture awareness communication as a phenomenon, and while the state of society characterized by the following elements:

- acceptance of cultural relativism - is the recognition that every cultural element should enrich and be considered only as part of the dominant culture, which co-creates;
- classification differences - reflected in the fact that people from the same cultural circles deal with clearly designated place of residence. An example of this can be created settlements or districts inhabited by the representatives of the same cultural group. Creating enclaves or ghettos will bring out their differences;
- the dominance of group identity, not individual - or group priority bestowal of origin. Emphasis is placed on highlighting the differences of ethnic, religious or territorial;
- jurisdiction guaranteeing certain rights to any person - is the legal recognition of minorities. This causes both the legal consequences and administration.

These components provide a framework of contemporary interculturalism through the prism of the problems described in heterogeneous societies. In the case of static multiculturalism, culture can be isolated from each other. What more could be in conflict, due to expansion ideological, territorial, economic or geographic. On such a specific background of the international operating environment appears interculturalism. Participants in operations may meet with different approaches to the situation of cultural diversity. To properly interpret them to briefly introduce the composition operation „Enduring Freedom” in Afghanistan and the „Iraq Freedom” (2003-2008) and the NATO Training Mission (2005-2011) in Iraq. In 2003-2008, the command of the Polish contingent was also led Multinational Division Central-South - WDC-P and subject him initially teamed up with 22 other states. After 2008, Iraq remained a dozen Polish officers, making up to 2011 Military Advisory. The following is a multicultural environment zone of operations conducted in 2003.

Interpersonal communication involves participants in the operation at a constant preparation for the volatility of the situation and not dealing with problems in terms of limits and differential treatment is not as exclusionary characteristics (Barnard 2000, p. 29-37). The differences and the diversity of cultures and even in our immediate neighborhood makes that we are confronted with different value systems and this may give rise to dilemmas and ignorant misunderstanding, since to evaluate the other attaches to the rule, its catalog value. The forms and mechanisms of social behavior are caused by differences and a variety of cultures - what in one culture is evident in another - even as it turns out in the culture of the neighborhood, is not so obvious and understandable. Even stranger is our reaction

języka i pochodzenia etnicznego. Świadoma komunikacja międzykulturowa, jako zjawisko i jednocześnie stan społeczeństwa, charakteryzuje się następującymi elementami:

- akceptacja relatywizmu kulturowego - uznanie, że każdy element kulturowy powinien wzbogacać i być uznawany tylko jako część dominującej kultury, którą współtworzy;
- różnice klasyfikacji - gdy osoby z tego samego kręgu kulturowego zajmują z góry określone miejsce zamieszkania. Przykładowo, w utworzonych osadach lub dzielnicach mieszkają wyłącznie przedstawiciele tej samej grupy kulturowej. Tworzenie enklaw lub gett uwydatnia różnice między nimi;
- dominacja tożsamości grupowej a nie indywidualnej lub nadanie priorytetu grupie na podstawie pochodzenia. Nacisk kładziony jest na podkreślanie różnic etnicznych, religijnych i terytorialnych;
- prawo gwarantujące pewne prawa każdemu stanowi prawne uznanie mniejszości. Ma to konsekwencje prawne, jak i administracyjne.

Te komponenty tworzą podstawy współczesnej międzykulturowości postrzeganej poprzez pryzmat problemów opisanych w społeczeństwach heterogenicznych. W przypadku statycznej wielokulturowości, kultury mogą być odizolowane od siebie, co więcej, mogą być w konflikcie, z powodu ekspansji ideologicznej, terytorialnej, gospodarczej lub geograficznej. Międzykulturowość pojawia się jako problem specyficznych sytuacji międzynarodowych. – Uczestnicy międzynarodowych operacji mogą spotykać się z różnym podejściem do różnorodności kulturowej. Aby poprawnie je zinterpretować, należy przedstawić w zarysie przebieg operacji. Dowiodła tego obserwacja zachowań uczestników polskich misji w Afganistanie i Iraku „Trwała wolność” w Afganistanie i „Wolność Iraku” (2003-2008), także Misję szkoleniową NATO (2005-2011) w Iraku. Ważną rolę w tych misjach odgrywała komunikacja w środowisku wielokulturowym. W latach 2003-2008 dowództwo polskiego oddziału kierowało również oddziałem Wielonarodowej dywizji Centrum-Południe - WDC-P i początkowo współpracowało z udziałem 22 innych państw. Po roku 2008, oddział w Iraku składał się z tuzina polskich oficerów, którzy tworzyli do 2011 r. Doradztwo Wojskowe całej grupy. Poniżej przedstawiony jest obszar działań przeprowadzonych w 2003 roku w środowisku wielokulturowym.

Komunikacja interpersonalna w trakcie tych misji angażuje uczestników operacji w ciągłe przygotowywanie się na zmienność sytuacji, w których nie powinny wystąpić ograniczenia czy zróżnicowane traktowanie (Barnard 2000, str. 29-37). Uczestników reprezentujących różne kultury wynikające z różnych systemów wartości występujących na małym obszarze mogą prowadzić do konfliktów i nieporozumień. Formy i mechanizmy zachowań społecznych spowodowane różnicami kulturowymi wynikają z różnej oceny zdarzeń, to co w jednej kulturze jest oczywiste, w innej, nawet sąsiadującej może być niezrozumiałe. Dziwne są często nasze reakcje na sytuacje i za-

when we do any activities outside Europe, where even the smallest gesture can sometimes offend or amuse the caller or colleague. Every interpersonal interaction norms of behavior or rules-based, which sets ethics. Participants in crisis response operations are fairly specific group of respondents. Their interactions are not a form of voluntary contacts. They have specific tasks to perform, which cannot be completed without the knowledge of others. In case of emergency operations this second man is from a different cultural area, speaks another language, and professes a different religion. And each religion has many factions and sects, whose tenets are very different from the basic assumptions anthropologist Mircea Eliade religious divides people living in the so-called „holy time” set by the Gods and lay people who find themselves in the „historical present”. Not every person who lives in a country where religion dominates the concrete must be a religious man. Therefore, you should do everything possible to understand each other and communicate. To accomplish this you must specify what are the differences/cultural differences, or what it characterizes our culture and what may be different from the others. It is important not to treat their beliefs as the only possible and real. You can not take the view that our traditions, culture and beliefs are the best. To define the cultural differences you need to know their culture, traditions, customs and general principles of functioning in society. It should also be aware of their expectations about how other people should think and act. After that you can only begin to wonder what are the cultural differences. In the context of the cultural differences of less dissertation relate primarily to European society and Muslims. The differences relate to the following components: respect for ethical principles; the law; principles of interpersonal obligations arising from (universalism and particularism); respect for the individual and the group (individualism and collectivism); behavioral (restraint and emotionality); perception of the world (and the totality of segmentation); how to determine the social status (achieving a status assignment); relation to time; relationship to the environment; ways of handling events; religion; language; social behavior; prohibitions and injunctions.

In detail the above issues and their perception by people from different cultural backgrounds should be emphasized very important religious influences. Judaism, Christianity and Islam are not uniform and they can find a wide variety of attitudes, which are conditioned to socio - cultural.

From Culture Dimensions in Anthropological Models

Anthropological models recently used by the military, Hofstede's operate different dimensions of national culture. G. Hofstede distinguishes five Operational Culture Dimensions (Hofstede 1944):

- Dimension 1: The Physical Environment. The way that a cultural group determines the use

chowania ludzi poza Europą, nawet najmniejszy gest może czasem obrazić lub rozbawić rozmówcę. Każda interakcja interpersonalna jest oparta o zachowania lub zasady, które określone są przez etykę. Uczestnicy operacji reagowania kryzysowego to dość specyficzna grupa respondentów. Ich interakcje nie są rodzajem kontaktów dobrowolnych. Mają do wykonania określone zadania, których nie można ukończyć bez wiedzy innych. W przypadku nagłych sytuacji, ta druga osoba pochodzi z innego obszaru kulturowego, posługuje się innym językiem i wyznaje inną religię. A każda religia ma wiele frakcji i sekt, których założenia są często różne od założeń podstawowych. Antropolog religijny, Mircea Eliad, dzieli ludzi żyjących w tak zwanym „świętym czasie” ustanowionym przez Bogów i świeckich, którzy znajdują się w „historycznej terażniejszości”. Nie każda osoba, która żyje w kraju, w którym religia dominuje nad konkretnymi, musi być człowiekiem religijnym. Dlatego powinniśmy robić wszystko, co możliwe, aby się wzajemnie rozumieć i komunikować. Aby to osiągnąć, musimy określić, jakie są różnice / różnice kulturowe lub co charakteryzuje naszą kulturę i co może nas różnić od innych. Ważne jest, aby nie traktować swoich wierzeń jako jedynych możliwych i prawdziwych. Nie możemy przyjmować, że nasze tradycje, kultura i wierzenia są najlepsze. Aby zdefiniować różnice kulturowe, trzeba poznać kulturę, tradycję, zwyczaje i ogólne zasady funkcjonowania innych społeczeństw. Powinniśmy również być świadomi ich oczekiwań co do tego, jak pozostali powinni myśleć i działać. Jest to szczególnie ważne w relacjach i komunikacji społeczeństwa europejskiego i muzułmanów. W tym przypadku różnice dotyczą następujących elementów: szacunku dla zasad etycznych; prawa; obowiązków interpersonalnych wynikających z uniwersalizmu i partykularyzmu; szacunku dla jednostki i grupy (indywidualizm i kolektywizm); zachowania (powściągliwość i emocjonalność); postrzegania świata (segmentacji i całości); określania statusu społecznego (osiągnięcia wyznaczonej pozycji); stosunku do czasu; stosunku do otoczenia; reakcji na wydarzenia; religii; języka; zachowania społecznego; zakazów i nakazów.

Powyższe problemy i ich percepcja przez osoby z różnych środowisk kulturowych są silnie kształtowane przez wyznania religijne. Judaizm, chrześcijaństwo i islam nie są jednakowe i mogą zawierać szeroki wachlarz różnych postaw, które są uwarunkowane także społecznie i kulturowo.

Modele antropologiczne i wymiary operacyjne zachowań kulturowych

Kulturowe modele antropologiczne ostatnio używane przez wojsko, takie jak omówiona konstrukcja G. Hofstede wykorzystuje różne wymiary (Hofstede 1944). Wyróżniono pięć wymiarów kultury operacyjnej:

- Wymiar 1: Środowisko fizyczne. Sposób, w jaki grupa kulturowa określa wykorzystanie środo-

of the physical environment. Who has access to important physical resources (water, land, food, building materials etc.) and how the culture views these resources (e.g. land is owned or free to everyone).

- Dimension 2: The Economic. The way that people in a culture obtain, produce and distribute physical and symbolic goods (whether food, clothing, cars or cowrie shells).
- Dimension 3: The Social Structure. How people organize their political, economic, and social relationships, and the way this organization influences the distribution of positions, roles, status, and power within culture groups.
- Dimension 4: The Political Structure. The political structures of a culture group and the unique forms of leadership within such structures (bands, acephalous societies, councils, hereditary chiefdoms and tribal structures, electoral political systems etc.). The distinction between formal, ideal political structures versus actual power structures.
- Dimension 5: Beliefs and Symbols. The cultural beliefs that influence a person's world view; and the rituals, symbols and practices associated with a particular belief system. These include also the role of local belief systems and religions in controlling and affecting behavior (Hofstede 1944).

These methods correspond to well accepted analytical approaches in academic anthropology.

From the point of view of military and civilians, operating in a foreign context, that's way three major anthropological models should be integrated into the irregular warfighter's practice (Barnard 2000, Moore 2004):

- An "ecological model" which focuses on the relationship between cultures and the physical environment.
- A "social structure model" which examines the way that the social structure of a group affects the roles, status and power of the various members.
- A "symbolic model" which studies the beliefs, symbols and rituals of a cultural group (Hofstede 1944).

The multiplicity of cultures made it all the time in the process of working out and systematize so-called „cultural variables”. In this context, the most important are the relationships between different cultures operating according to international relations. We can distinguish eight different kinds of cultures, due to business contacts or negotiations, ceremonial culture and hierarchical, and egalitarian, perochrome, restrained and expressive.

Implicit manifestation of the growing importance of cultural issues in Europe is the growing number of ethnic conflicts, religious and socially. Society feel increasingly threatened influx of migrants, the flood of foreign cultural models, loss of national identity and respect for tradition. At the same time diminishing the ability to provide the state's cultural security for its citizens. Continuing this line turns

wiska fizycznego. Kto ma dostęp do ważnych zasobów fizycznych (wody, ziemi, żywności, materiałów budowlanych, itp.) i jak kultura postrzega te zasoby (np. ziemia jest czyjąś własnością lub jest dostępna dla wszystkich)

- Wymiar 2: Ekonomia. Sposób, w jaki ludzie w kulturze uzyskują, produkują i dystrybuują dobra fizyczne i symboliczne (zarówno żywność, odzież, samochody, jak i muszelki kauri).
- Wymiar 3: Struktura społeczna. Sposób, w jaki ludzie organizują swoje relacje polityczne, ekonomiczne i społeczne oraz jak wpływa to na dystrybucję stanowisk, statusów oraz władzy pośród grup kulturowych.
- Wymiar 4: Struktura polityczna. Struktury polityczne grupy kulturowej oraz wyjątkowe formy przywództwa wśród takich struktur (zespoły, społeczeństwa acefaliczne, rady, przywództwo dziedziczne, struktury plemienne, wyborcze systemy polityczne, itp.). Rozróżnienie pomiędzy oficjalnymi, idealnymi strukturami politycznymi a rzeczywistymi strukturami władzy.
- Wymiar 5: Wierzenia i symbole. Przekonania kulturowe, które wpływają na światopogląd osoby; oraz rytuały, symbole i praktyki kojarzone z określonym systemem wierzeń. Obejmują one także rolę miejscowych systemów wierzeń oraz religii w kontroli i wpływie na zachowanie (Hofstede 1944).

Wymiary te odpowiadają przyjętym metodom analitycznym stosowanym w antropologii akademickiej.

Z punktu widzenia wojsk działających w obcym kulturowo środowisku mogą mieć zastosowanie (Barnard 2000, Moore 2004):

- „Model ekologiczny”, skupiający się na relacji między kulturami a środowiskiem fizycznym.
- „Model struktury społecznej”, badający sposób, w jaki struktura społeczna wpływa na rolę, status oraz władzę poszczególnych członków.
- „Model symboliczny”, badający wierzenia, symbole oraz rytuały grupy kulturowej (Hofstede 1944).

Mnogość kultur uczyniła z nich ciągłe przekształcenia zwracając uwagę na potrzebę wypracowania i usystematyzowania tak zwanych „zmiennych kulturowych”. W tym kontekście najważniejsze są relacje pomiędzy różnymi kulturami funkcjonującymi zgodnie z porozumieniami międzynarodowymi. Ze względu na kontakty biznesowe lub negocjacje możemy zatem wyróżnić osiem różnych rodzajów kultur, a mianowicie kontakty biznesowe lub negocjacje, kulturę ceremonialną i hierarchiczną, kulturę egalitarną i polichromię, kulturę powściągliwą i ekspresywną.

Bez względu na przejaw wzrostu znaczenia kwestii kulturowych w Europie jest rosnąca liczba konfliktów etnicznych, religijnych i społecznych. Społeczeństwo czuje się coraz bardziej zagrożone napływem migrantów, zalewającą ich falą obcych modeli kulturowych oraz utratą tożsamości narodowej i szacunku dla tradycji, która zmniejsza szansę zapewnienia obywatelom bezpieczeństwa kulturowego. Idąc tym tokiem rozumowania, okazuje się także,

out to be something more serious - namely, it is the states become more and more a source of threats to the cultural identity of ethnic and religious groups (Moore 2004, p. 44).

The growing importance of the cultural factor does not mean, however, the loss of the traditional importance of the security dimension. It should be noted that all of its components are interrelated and artificial separation of one element is justified only for analytical purposes and purely scientific. This especially concerns the relationship between political security, cultural and military. Safety culture is political, because of the defining values to be protected, threats and actors as a political act. Besides giving specific cultural phenomena of the security dimension legitimizes specific government policy. Although the growing political importance of non-state actors should be aware that they are still the basic actors in the international arena.

[...] The very concept of multiculturalism is now being called into question in much of Europe. Danish writer and journalist Helle Merete Blix is among those who think it's failed - *Because multiculturalism does not produce more pluralism. What it produces is parallel societies. It has to be a main culture that you sort of integrate into. And if too many people suddenly speak out they want Shariah law, they do not want democracy, that is a major problem in every European country. Multiculturalism, though still all the rage in popular circles, was falling out of favor in academic/intellectual circles. In addition to the "parallel societies" problem. Baucom pointed out that the fundamental problem with multiculturalism is that it effectively involves various "minority cultures" receiving some sort of approval from a dominant culture or group, with the necessary result being a sort of unintentional ghettoization of these "minority cultures," marked out as "different" from the mainstream. The grand irony is that multiculturalism—in large measure a product of western postcolonial guilt—essentially winds up being a new sort of colonialism, in which the dominant culture's control is exerted in giving approval to those groups it marks out as not a part of itself* (Dobbelaere 2008, p. 56).

Around the world, there are many different types of social structures that organize the way people interact with each other. Some of the more common social structures include: kinship (or familial) structures; business and economic organizational structures; political structures; age-grade structures; religious structures; legal structures; military structures; class structures; and social networks. Though it is tempting to think of each category (religion, economy, politics, kin, etc.) as a conceptually discrete aspect of "culture" - all of these categories are in fact primarily social structures.

The organization of certain social/cultural groups (such as ethnic, religious, or tribal groups) into positions of relative power over other groups has very important implications in understanding conflict and war. Every culture is unique, but closely linked to the other cultures that surround it. People must take care to preserve their history while

że różne państwa coraz bardziej zagrażają tożsamości kulturowej grup etnicznych i religijnych (Moore 2004, s. 44).

Rosnące znaczenie czynnika kulturowego nie oznacza jednak utraty tradycyjnego znaczenia wymiaru bezpieczeństwa. Należy zauważyć, że wszystkie jego elementy są powiązane i sztuczne oddzielenie jednego z nich jest uzasadnione jedynie w celach analitycznych i czysto naukowych. Dotyczy to w szczególności relacji między bezpieczeństwem politycznym, kulturalnym i wojskowym. Kultura bezpieczeństwa ma charakter polityczny, ponieważ wartości, które należy chronić, zagrożenia i aktorzy określani są aktami politycznymi. Oprócz nadawania specyficznym zjawiskom kulturowym wymiaru bezpieczeństwa (kultura bezpieczeństwa), akty te legitymizują określoną politykę rządu. Warto jednak pamiętać, że wzrasta znaczenie polityczne aktorów niepaństwowych na arenie międzynarodowej.

[...] Sama koncepcja wielokulturowości jest obecnie kwestionowana w znacznej części Europy. Duńska pisarka i dziennikarka Helle Merete Blix należy do tych, którzy twierdzą, że jest to porażka *Ponieważ wielokulturowość nie produkuje pluralizmu, a jedynie równoległe społeczeństwa. Integracja dokonuje się w pewnym sensie z głównym nurtem kultury. I jeśli nagle zbyt wielu ludzi głosi, że chcą prawa szariatu i nie chcą demokracji, to jest to główny problem każdego państwa w Europie. Wielokulturowość, będąca wciąż na topie w powszechnych kręgach, powoli wypada z obiegu w środowiskach akademickich i inteligenckich, pomijając problem „społeczeństw równoległych”. Podstawowym problemem wielokulturowości jest fakt, że skutecznie angażuje różne „kultury mniejszościowe” otrzymując swego rodzaju akceptację odmienności od dominującej kultury lub grupy, czego nieuniknionym rezultatem jest swego rodzaju niezamierzona ghettoizacja „kultur mniejszościowych”, oznaczonych jako „inne” niż nurt główny. Wielka ironia polega tu na tym, że wielokulturowość - w dużej mierze produkt zachodniego, postkolonialnego poczucia winy - w istocie rzeczy staje się nowym rodzajem kolonializmu, w którym kontrola kultury dominującej jest stosowana w celu wyrażenia aprobaty dla tych grup, które oznacza jako nie będące jej częścią* (Dobbelaere 2008, s. 56).

Na całym świecie istnieje wiele różnych typów struktur społecznych, które organizują sposoby interakcji międzyludzkich. Do powszechnie znanych struktur należą: struktury pokrewieństwa (lub rodzin); struktury biznesowe i ekonomiczne; struktury polityczne; struktury klasy wiekowej; struktury religijne; struktury prawne; struktury wojskowe; struktury klasowe i sieci społeczne. Choć kuszące jest myślenie o każdej z tych kategorii (religia, ekonomia, polityka, krewni, itd.) jako o koncepcyjnie odrębnych aspektach „kultury” - wszystkie te kategorie są przede wszystkim strukturami społecznymi.

Organizacja pewnych grup społecznych/ kulturowych (takich, jak grupy etniczne, religijne lub plemienne) i uzyskanie przez nie pozycji przewagi względnej nad innymi grupami ma bardzo poważne implikacje w rozumieniu konfliktu i wojny. Każda kultura jest unikatowa, ale bardzo blisko powiązana z innymi, otaczającymi ją kulturami. Ludzie muszą dbać o za-

acting inclusively towards others, respecting their differences. It is a delicate balance that takes great care to maintain. True point is that, no culture can live if it attempts to be exclusive.

chowanie swojej historii, zachowując się jednocześnie tolerancyjnie wobec innych, szanując ich inność. Jest to subtelna równowaga, która wymaga zachowania dużej ostrożności. Prawdą jest, że żadna kultura nie może przetrwać, jeśli dąży do wyłączości.

References/Literatura:

1. Barnard A. (2000), *History and Theory in Anthropology*. University Press, Cambridge.
2. Bainbridge W. S., Stark R. (2007), *Teoria religii*. Nomos, Kraków.
3. Erickson P.A. , Murphy L.D. (2003), *A History of Anthropological Theory*. Broadview Press, Ney York.
4. Dobbelaere K. (2008), *Sekularyzacja: trzy poziomy analizy*. Nomos, Kraków.
5. Durkheim É. (1990), *Elementarne formy życia religijnego*. PWN, Warszawa.
6. Iannaccone L. (1996), *Rational Chioce: Framework for the Scientific Study of Religion*, W: L. Young (red.), *Rational Chioce Theory and Religion: Summary and Assessment*. University Press, London, s. 10-32.
7. Hofstede G. (1994), *National Cultures Revisited. An Essay on Man*. University Press, Yale, New Haven.
8. Moore J.D. (2004), *Visions of Culture: An Introduction to Anthropological Theories and Theorists*. Alta Mira Press.
9. Monaghan J., Just P. (2000), *Social and Cultural Anthropology: A Very Short Introduction*. Oxford University Press, Oxford, UK.
10. McGuire M. B. (2012), *Religia w kontekście społecznym*. Nomos, Kraków.
11. Salzman P.C. (2001), *Understanding Culture: An Introduction to Anthropological Theory*. Long Grove, Waveland Press, IL.